

УДК 336.42.

DOI: 10.33813/2224-1213.25.2021.2

Васютинська Людмила Анатоліївна

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
проектного менеджменту, Одеський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8413-6268>
e-mail: tereza.vaslud@gmail.com,*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ В КОНТЕКСТІ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ

Мета статті полягає в поглибленні понятійного апарату інфраструктури та розробці пропозицій з удосконалення її класифікації в контексті проектного підходу. **Методологія дослідження** базувалася на методах аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення при проведенні комплексного дослідження наявних підходів, застосованих при розкритті суті поняття «інфраструктура». **Наукова новизна** полягає в розробленні класифікації інфраструктури з огляду на проектний підхід через групування проектів, які забезпечують функціонування інфраструктури, за такими ієрархічними ознаками, як: суспільне призначення інфраструктурного проекту, здатність інфраструктурного проекту генерувати грошові потоки, цілі реалізації інфраструктурного проекту. **Висновки.** На основі проведеного дослідження зроблено висновок, що інфраструктура є багаторівневою системою, яка містить у собі матеріальні та нематеріальні об'єкти, розкриття змісту яких здійснюється через застосування класифікаційних ознак.

Ключові слова: *інфраструктура, класифікація інфраструктури, проектний підхід, інфраструктурний проект, види інфраструктури.*

Васютинская Людмила Анатольевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры проектного менеджмента,
Одесский региональный институт государственного управления
Национальной академии государственного управления
при Президенте Украины*

**Теоретические аспекты исследования инфраструктуры
в контексте проектного подхода**

Цель статьи заключается в углублении понятийного аппарата инфраструктуры и разработке предложений по совершенствованию ее классификации в контексте проектного подхода. **Методология исследования** основана на методах анализа, синтеза, сравнения, которые применены при определении существующих под-

ходов к раскрытию сути понятия «инфраструктура». **Научная новизна** состоит в разработке классификации инфраструктуры на основании проектного подхода посредством группировки проектов, обеспечивающих функционирование инфраструктуры, по таким признакам иерархии, как: общественное назначение инфраструктурного проекта, способность инфраструктурного проекта генерировать денежные потоки, цели реализации инфраструктурного проекта. **Выводы.** На основе проведенного исследования пришли к выводу, что инфраструктура является многоуровневой системой, которая включает в себя материальные и нематериальные объекты, раскрытие содержания которых осуществляется путем применения классификационных признаков.

Ключевые слова: инфраструктура, классификация инфраструктуры, проектный подход, инфраструктурный проект, виды инфраструктуры.

Vasyutynska Lyudmyla

PhD in Economic, Associate Professor,

Associate Professor of the Project Management Department,

Odessa Regional Institute of Public Administration National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

Theoretical aspects of research of infrastructure are in context of the project of approach

This article the infrastructure essence was investigated and the need exploring this category as an important factor of the state socio-economic development was underline. The developed infrastructure complex builds objective conditions to solve scientific and technical issues, optimizing economic ties, integrating the state into the global economic space. The implementation of projects the construction and modernization of infrastructure facilities will provide a multiplier effect and will contribute to economic growth. The relevance of the problems described is a condition for deep research in this direction. **The purpose** of the article is studeing the theoretical foundations of infrastructure and develops proposals for improving the classification of infrastructure in the context of the project approach. **The survey methodology** is based on methods of analysis, synthesis and comparison. These methods were used to study of existing approaches to the disclosure to essence of the infrastructure. **The scientific novelty** of the research is to develop a hierarchy of infrastructure classification within the framework of the project approach by grouping projects that ensure the functioning of the infrastructure, according to such hierarchical criteria as: the public purpose of the infrastructure project, the ability of the infrastructure project to generate cash flows, the goals of the infrastructure project. **Conclusions.** Investigations have show that in the economic literature there were different approaches to understand the essence of infrastructure, determining elements and classification one. The reasons for the different opinions lie in the practical using of the definition of infrastructure in various industries, spheres and areas of scientific research. Following investigate which had found out that the infrastructure was a multi-level system, which consists of material and non-material objects. Therefore, it is necessary to develop a classification for systematizing them according to different criteria

Key words: infrastructure, infrastructure classification, project approach, infrastructure project, types of infrastructure.

Постановка проблеми. Інфраструктура є важливою детермінантою соціально-економічного розвитку держави. Розвинений інфраструктурний комплекс створює об'єктивні умови для вирішення науково-технічних проблем, оптимізації міжрегіональних і міждержавних зв'язків, інтеграції держави у всесвітній економічний простір. Фінансування проєктів, спрямованих на будівництво та модернізацію

інфраструктурних об'єктів, дає змогу отримати мультиплікаційний ефект і сприяє економічному зростанню. Важливість визначених питань з огляду на виклики сьогодення та наслідки економічної кризи в українських реаліях обумовлюють актуальність обраного напрямку дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади інфраструктури всебічно висвітлено в працях українських і зарубіжних дослідників: В. Бура, А. Вінінга, Х. Зінгера, Р. Йохімсена, Дж. Річардса, П. Розенштейн-Родана, П. Самуельсона, А. Янгсона, Н. Подобед, П. Беленького, А. Гриценка, Л. Сімків, В. Соболева й ін.

Попри значний обсяг наявних праць, присвячених інфраструктурі, і важливість отриманих результатів питання з розкриття її сутності в контексті проектного підходу залишається недостатньо вивченим.

Мета статті. Метою статті є поглиблення понятійного апарату інфраструктури та розробка пропозицій з удосконалення її класифікації в контексті проектного підходу.

Виклад основного матеріалу. Уперше термін «інфраструктура» згадано 1920 року в Оксфордському словнику, і тлумачили його як сукупність відповідних будівель, які забезпечують успішні військові дії.

У 1940-х роках під інфраструктурою стали розуміти сукупність галузей, які сприяють взаємодії виробництва й торгівлі. Так дефініція «інфраструктура» була вдосконалена та набула галузевого контексту [1].

А. Янгсон [2] вважає засновником терміна «інфраструктура» Х. Зінгера, який у 1940-х роках увів поняття *social overhead capital* – «накладний капітал», зміст якого тлумачать подібно до інфраструктури. Висунувши концепцію «збалансованого зростання за допомогою незбалансованих інвестицій», автор акцентував на тому, що якісного покращення основних економічних показників досягають за рахунок формування власної виробничої та соціальної інфраструктури [3].

У подальшому трансформаційні перетворення економіки спричинили виникнення нових підходів до визначення інфраструктури.

Один з основоположників теорії економіки розвитку П. Розенштейн-Родан [4] увів у науковий ужиток термін «інфраструктура». Досліджуючи ринкові механізми, автор вважав, що вони не здатні достатньою мірою впливати на формування інфраструктурного капіталу або інфраструктури. Цією тезою фактично окреслено проблематику щодо необхідності дослідження понятійного апарату інфраструктури з точки зору функціонування ринкової економіки.

Відсутність чіткого розуміння поняття «інфраструктура» призвело до різних її тлумачень. В економічній літературі за суттю об'єкти інфраструктури ототожнювали із засобами виробництва, а поняття «інфраструктура» підмінювали поняттям «капітал». Стосовно цього А. Вінінг і Дж. Річардс [5] зазначають, що питання слід розглядати не з позиції того, які активи й об'єкти належать до інфраструктури, а щодо того, «чому вони до неї не належать».

На думку В. Бура, [6] найбільш обґрунтоване трактування поняття «інфраструктура» наводить Р. Йохімсен [7] у своїй роботі

«Теорія інфраструктури. Основи розвитку ринкової економіки» (1966). У ній дослідник розкриває зміст інфраструктури як «суми матеріальних, інституціональних та особистих коштів для інформації, доступної економічним агентам, яка сприяє вирівнюванню рівня віддачі при порівнянних інвестиціях у разі відповідного розподілу ресурсів, тобто при повній інтеграції та максимізації рівня економічної активності».

Як зауважує В. Бур [6], основним недоліком обґрунтування змісту інфраструктури є те, що її сприймають як певний перелік громадських будівель і споруд – об'єктів, що мають суто матеріальні характеристики. На думку автора, при цьому не враховують функціональні особливості інфраструктурних об'єктів. Необхідність у дослідженнях інфраструктури керуватися функціональним підходом В. Бур пояснює специфікою її функцій.

П. Самуельсон [8] розуміє інфраструктуру з економічних позицій через обсяг капіталовкладень, основою яких є державні інвестиції. Автор зауважує, що вони розчищають шлях до виробництва та торгівлі (наприклад дороги, іригаційні системи й інші інфраструктурні об'єкти), закладаючи передумови для успішного розвитку приватного сектору економіки.

Після 1990-х років, як зазначає М. Ратайчак, дослідження інфраструктури здійснювали в таких напрямках [9]:

- інфраструктура як чинник економічного зростання: наукові дискусії точилися щодо пошуку джерел ендогенного розвитку;
- розвиток інфраструктури у світовому масштабі;
- проблематика системної трансформації економіки для країн, що розвиваються.

Сучасні дослідження інфраструктури є досить розгалуженими з огляду на сфери застосування цієї дефініції. Існує велика кількість розробок стосовно ринкової, інституціональної, економічної, соціальної та інших видів інфраструктури. Наукові напрацювання сформуvalи досить широке дискусійне поле, у якому складно знайти узгодженість, з огляду на різні погляди авторів. Тому виникла необхідність у розробці узгодженої класифікації інфраструктури. У цьому контексті вважаємо доцільним застосувати проектний підхід, з урахуванням того, що інфраструктура є досить капіталомісткою і потребує значних інвестиційних вливань. Інша особливість інфраструктури полягає в тому, що вона не є матеріальним благом, її використовують лише для задоволення потреб суспільства через певні сервіси (наприклад водопостачання, водовідвід, електропостачання, надання освітніх послуг тощо).

Підтвердженням висунутої тези є висновки експерта Всесвітнього банку Ремі Прюдома [10], який зазначає, що послуга є набагато важливішою, ніж інфраструктура, яка для цього була використана.

Проведений аналіз економічних джерел з обґрунтування змісту поняття «інфраструктура» надав можливість з'ясувати, що дискусії, які точаться з приводу її класифікації, сформуvalи стійкі уявлення про її склад. Однак вважаємо, що потрібно розширити дефініцію досліджуваного терміна, згідно з такими позиціями:

1. Діяльність економічних суб'єктів, які здійснюють капітало-вкладення в інфраструктурні проекти, реалізується в різних секторах економіки (публічний і реальний сектори), а відтак обумовлена різними факторами щодо: джерел формування власного капіталу, зобов'язаннями, покладеними на цих суб'єктів з боку держави та суспільства, участю в розподілі фінансів тощо.

2. Цілі публічного сектору сфокусовані на отриманні суспільних вигод від реалізації інфраструктурних проектів, а суб'єкти реального сектору економіки очікують отримати певну дохідність від вкладеного в проєкт капіталу.

3. Інфраструктура має міжгалузевий характер і виконує інтеграційну функцію між галузями виробництва, регіонами та державами; але вона безпосередньо не створює матеріальних благ, а є основою для надання певних послуг, необхідних для нормальної життєдіяльності суспільства.

З огляду на зазначене вище пропонуємо розкривати зміст поняття інфраструктури в контексті проєктного підходу шляхом побудови ієрархії відповідно до її класифікації. Основу розмежування груп останньої становлять такі ознаки, як: суспільне призначення інфраструктурного проєкту, здатність інфраструктурного проєкту генерувати грошові потоки, цілі інфраструктурного проєкту (рис. 1).

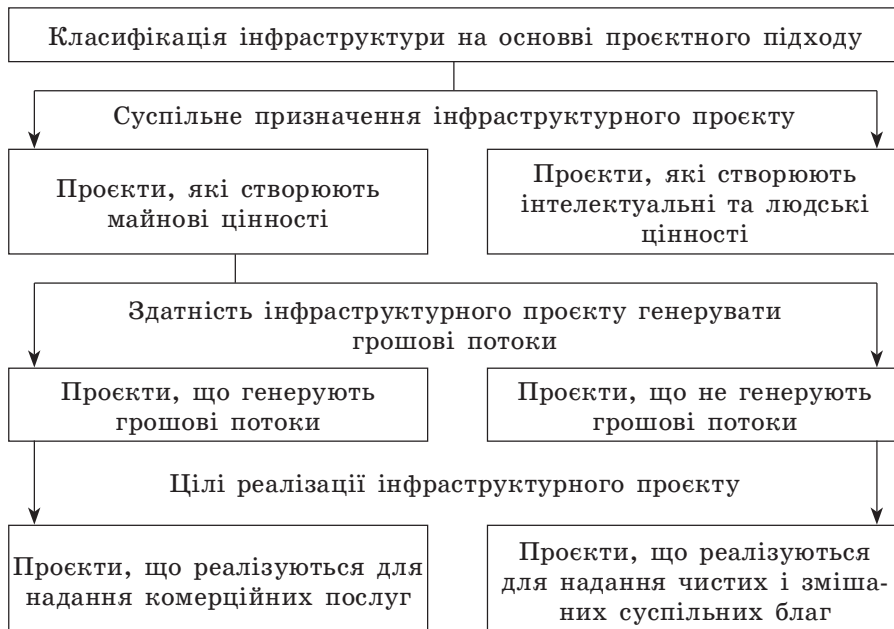

Рис. 1. Ієрархія інфраструктури на основі проєктного підходу

Джерело: авторська розробка.

Класифікаційні ознаки інфраструктури на рис. 1 представлені в певній ієрархічній послідовності, що є основою для виявлення видів та об'єктів проєктного фінансування. Це надасть можливість вдосконалити аналітичну роботу на передінвестиційній фазі складання інфраструктурного проєкту.

Висновки. У ході проведеного дослідження з'ясовано, що в економічній літературі існують істотні розбіжності в трактуванні інфраструктури як поняття, визначенні її складу та класифікації. Дискусійне поле, що виникло з розуміння досліджуваного поняття, обумовлено множинністю підходів, запропонованих авторами, які належать до різних наукових шкіл. Причиною цього є універсальність дефініції «інфраструктура».

На основі здійсненого дослідження визначено, що інфраструктура є багаторівневою системою, яка містить у собі матеріальні та нематеріальні об'єкти. Розкриття їх змісту здійснюється через застосування класифікаційних ознак, що мають значну варіацію, оскільки розкриваються на основі використання різних критеріїв.

Розроблена ієрархія класифікації інфраструктури в контексті проектного підходу базується на твердженні, що остання є основою для виробництва та надання послуг юридичним і фізичним особам на комерційній і некомерційній основі, причому безоплатність або часткова платність таких послуг пов'язана з наданням чистих і змішаних суспільних благ, згідно із соціальною складовою інфраструктури. Запропонована класифікація може бути деталізована, відповідно до визначених ознак і розгорнення критеріїв їх вимірювання, що є підставою для проведення подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Подобед Н. А. Генезис категории «инфраструктура»: сущность, подходы и этапы развития. URL: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/84252/1/Podobed_408_416.pdf (дата звернення: 23.05.2021).

2. Youngson A. *Overhead capital: a study development economics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 1967. 192 p.

3. Singer H. W. *International Development: Growth and Change*. New York : McGraw-Hill Book Co, 1964. 295 p.

4. Rosenstein-Rodan P. N. Notes on the Theory of the «Big Push». *Proceedings of a conference held by the International Economic Association*. London : Macmillan, 1961. 57–72 p.

5. Vining A. R., Richards J. *Building the Future: Issues in Public Infrastructure in Canada*. Toronto : C.D. Howe Institute, 2001. Pp. 131–165.

6. Buhr W. What is Infrastructure? / Department of Economics, School of Economic Disciplines, University of Siegen. Siegen Discussion Paper, № 107-03, 2003. 32 p.

7. Jochimsen R. *Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftlichen Entwicklung*. Tübingen, J.C.B. Mohr, 1966. 253 p.

8. Амуэльсон П. Экономика : в 2 т. Москва : Алгон, 1992. Т. 2. 740 с.

9. Ratajczak M. *Infrastruktura w gospodarce rynkowej*. Poznan : Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 1999. 216 s.

10. Prud'homme R. Infrastructure and development. *Annual Bank Conference on Development Economics. Washington* : The World Bank and Oxford University Press, 2004. Pp. 153–181.

References

1. Podobed N. A. *Genezis kategorii «infrastruktura»: sushchnost', podhody i etapy razvitiyai* [The genesis of the category “infrastructure”: essence, approaches and stages of development]. Available at: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/84252/1/Podobed_408_416.pdf (accessed 23 May 2021) (in Russian).
2. Youngson A. (1967) *Overhead capital: a study development economics*. Edinburgh : Edinburgh University Pres, pp. 192.
3. Singer H. W. (1964) *International Development: Growth and Change*. New York : McGraw-Hill Book Co, pp. 295.
4. Rosenstein-Rodan P. N. (1961) Notes on the Theory of the «Big Push». *Proceedings of a conference held by the International Economic Association*. London : Macmillan, pp. 57–72.
5. Vining A. R., Richards J. (2001) *Building the Future: Issues in Public Infrastructure in Canada*. Toronto : C.D. Howe Institute, pp. 131–165.
6. Buhr W. (2003) *What is Infrastructure?* Department of Economics, School of Economic Disciplines, University of Siegen. Siegen Discussion Paper, № 107-03, pp. 32 p.
7. Jochimsen R. (1966) *Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftlichen Entwicklung*. Tübingen, J.C.B. Mohr, 253 p.
8. Самуэльсон П. *Ekonomika* [Economics] : v 2 t. Moscow : Algon, 1992. T. 2. 740 p. (in Russian).
9. Ratajczak M. (1999) *Infrastruktura w gospodarce rynkowej* [Infrastructure in a market economy.]. Poznan : Publishing House of Economic Academy in Poznaniu, 216 s. (in Polish).
10. Prud'homme R. (2004) Infrastructure and development. *Annual Bank Conference on Development Economics*. Washington : The World Bank and Oxford University Press, pp. 153–181.